

Allianssin tavoiteohjelma 2021

Hyväksytty kevätkokouksessa 20.5.2021

Johdanto

Allianssin tavoiteohjelmassa määritetään järjestön vaikuttamistyön teemat ja ne tavoitteet, joiden saavuttamiseksi vaikuttamistyötä tehdään. Tavoiteohjelma ohjaa ja rajaa kaikkea Allianssin vaikuttamistyötä. Tavoiteohjelmaa päivitetään ja se hyväksytään vuosittain Allianssin kevätkokouksessa, mikä mahdollistaa jäsenistön yhteisen keskustelun ja linjaamisen.

Allianssin missio ja kaiken vaikuttamistyön keskeisin tavoite on, että nuoret voivat hyvin. Nuorten syrjäytyminen on Suomen ja maailman suurin ongelma, joka on ratkaistava. Tulevaisuuden Suomi voi yhtä hyvin kuin nykyisyyden nuoret. Jos nuorilla on riittävät edellytykset hyvään elämään nyt, on heistä tulevina vuosina huolehtimaan itsensä lisäksi vanhenevista sukupolvista: tekemään töitä, tuottamaan verotuloja, kantamaan yhteistä vastuuta ja kehittämään koko yhteiskuntaa. Tällä hetkellä näitä riittäviä edellytyksiä ei ole. Erityisesti koronaviruksen aiheuttamat poikkeusolot seurauksineen ovat heikentäneet nuorten lähtökohtia merkittävästi: jo huonosti voivien pahoinvointi on syventynyt ja aiemmin hyvin pärjänneillä esimerkiksi opetuksen ja työllisyyden muutokset ovat lisänneet tulevaisuuden epävarmuutta. Jotta Suomi pärjää ja menestyy tulevaisuudessa, on nuorten hyvinvointi asetettava keskiöön kaikessa päätöksenteossa.

Nuorten hyvinvointi ja nuorten oikeudet koostuvat kahdeksasta osa-alueesta:

1. **Osaaminen ja kiinnittyminen yhteisöön:** nuoret saavat kehittää itseään ja heidän osaamisensa tunnustetaan
2. **Työllisyys:** nuoret kiinnittyvät reiluun työelämään
3. **Sosiaaliturva:** yhteiskunta tukee joustavasti ja kannustavasti nuorten toimeentuloa
4. **Osallisuus:** nuoret vaikuttavat yhteiskunnassa

5. **Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo:** nuoret ovat sekä keskenään että suhteessa muihin ikäryhmiin yhdenvertaisia ja tasa-arvoisia
6. **Nuorisoalan resurssit ja kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytykset:** nuorisoalalla ja kansalaisyhteiskunnalla on riittävät edellytykset tukea nuorten hyvinvointia
7. **Terveys:** nuoret voivat hyvin ja pahoinvoinnin kasautuminen pysähtyy
8. **Ympäristö:** ympäristöpolitiikkaa tehdään tulevien sukupolvien ehdoilla

Allianssi hyväksyy YK:n ihmisoikeuksien julistuksen ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen periaatteet toimintansa lähtökohdiksi. Lisäksi kukin tavoiteohjelman osa-alue edistää osaltaan YK:n kestävän kehityksen tavoitteita.

1. Osaaminen ja kiinnittyminen yhteisöön: nuoret saavat kehittää itseään ja heidän osaamisensa tunnustetaan

Teemat: *koulutus, nonformaali oppiminen, harrastaminen, kansainvälinen liikkuvuus*
Kestävän kehityksen tavoite 4: *Taata kaikille avoin, tasa-arvoinen ja laadukas koulutus sekä elinikäiset oppimismahdollisuudet*

Suomalainen koulutusjärjestelmä on yksi maailman parhaista, mutta Pisa-tulokset ja useat tutkimukset osoittavat, että peruskoulujärjestelmä ei takaa yhdenvertaisia menestymisen mahdollisuuksia ja oppimistuloksia aikaisempien vuosikymmenten tapaan. Osaamiserot kasvavat monella eri taholla: erilaisten kotitaustojen välillä; tyttöjen ja poikien välillä; Itä- ja Länsi-Suomen välillä; maahanmuuttajien ja kantaväestön välillä; hyvin toimeentulevien ja heikompiosaiten perheiden välillä. Samaan aikaan kun koulutusjärjestelmä ei onnistu aikaisempaan tapaan tuottamaan yhdenvertaisia lähtökohtia nuoren ihmisen elämälle on osaamisen ja koulutuksen rooli yhteiskunnassa ja työelämässä kasvanut.

Pelkkä peruskoulun päättötodistus riittää enää harvaan työhön, ja heikko koulutustaso ennustaa monia haasteita elämälle. Matala koulutustaso ennustaa korkeaa köyhyysriskiä, terveydellisiä ongelmia ja keskiarvoa heikompia sosiaalisia verkostoja. Myös korkeakoulutuksen merkitys työelämässä on noussut. Tulevaisuuden uusista työntekijöistä yli puolet tarvitsevat korkeakoulututkinnon, kun korkeakoulutuksen osalta Suomen koulutustaso on nyt 40 %.

Opinnot jäävät usein kesken kun nuorella on puutteita perustaidoissa, kuten arjen- ja elämänhallinnassa sekä luku-, lasku- ja opiskelutaidoissa. Parhaat oppimistulokset syntyvät oppilaitoksissa, jotka ovat riittävästi resursoituja ja joissa yhteishenki on hyvä, kiusaamista on vähän ja oppilaiden sekä opiskelijoiden osallisuutta ja hyvinvointia tuetaan. Joustavat alanvaihtomahdollisuudet ehkäisevät sekä opintojen keskeytymistä että edistävät nuorten mahdollisuuksia löytää itselleen mieluisa opintopolku.

Nivelvaiheessa nuoret tekevät tärkeitä jatko-opintoihin ja ammatilliseen suuntautumiseen liittyviä valintoja ja ratkaisuja. Koulutusjärjestelmän, työmarkkinoiden ja yhteiskunnan muutosten myötä nuorten koulutus- ja ammatinvalinta on monimutkaistunut. Samalla ohjauksen merkitys on kasvanut.

Harrastaminen on yksi tehokkaimmista tavoista vähentää nuorten syrjäytymistä, sosiaalisten suhteiden puutetta ja lisätä nuoren onnistumisen kokemuksia omasta osaamisestaan. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksen 2018 mukaan 89 prosentilla lapsista ja nuorista on jokin harrastus. Harrastaminen voi kuitenkin olla kallista ja harrastamisen mahdollisuudet vaihtelevat merkittävästi erilaiset taustat omaavien lasten ja nuorten välillä. Mahdollisuus harrastaa mieleistä harrastusta sopivalla intensiteetillä edistää nuoren hyvinvointia, osallisuutta ja positiivista minäkuvaa.

Sosiaalisten suhteiden ja ryhmätyötaitojen kehittymisen lisäksi harrastuksista saa useita opiskelu- ja työelämässä tärkeitä taitoja. Harrastustoiminnasta kertyvien taitojen ja tietojen tunnistamista sekä tunnustamista on kehitettävä suomalaisessa koulutusjärjestelmästä ja työelämässä. Tieto nuoren sekä formaalisti että

non-formaalisti hankitusta osaamisesta pitää olla nuoren itsensä, opetuksen järjestäjien, nuorten kanssa töitä tekevien sekä eri harrastus- ja vapaaehtoistoimintaa järjestävien tahojen helposti ja yhdenmukaisesti hyödynnettävissä.

Eri selvitysten mukaan 10-20 prosentilla lapsista ja nuorista ei ole nykyään mielekästä harrastusta. Syynä on tutkimusten mukaan harrastusten hinnan lisäksi maantieteellinen etäisyys sekä erilaiset osallistumiskynnykset esimerkiksi vähemmistöön kuulumisen tai toimintarajoitteen takia.

Kansainvälinen liikkuvuus osana koulutusjärjestelmää tai vapaaehtoisesti kasaantuu helposti varakkaampien perheiden lapsille ja nuorille. Nuorisotyöntekijöillä on mahdollisuus hakea mukaan Erasmus+ -liikkuvuusohjelmaan erilaisten nuorten kansainvälisen osallisuuden edistämiseksi, mutta hakemiseen liittyvä hallinto nähdään usein liian raskaana ja vaikeasti ymmärrettävänä. Korkeakoulujen kansainvälisten vaihtojen määrä on kääntynyt laskuun ja harvempi nuori saa kokemuksia uusista kulttuureista opiskelijavaihdon kautta.

Allianssin tavoitteet:

Tärkeää erityisesti 2021-22:

1. **Harrastamisen Suomen malli toteutetaan tavoitteensa mukaisesti ja siinä vahvistetaan erityisesti lasten ja nuorten kuulemistä sekä harrastamisen valinnanmahdollisuuksia.** Näin jokaisella lapsella ja nuorella on mahdollisuus mielekkääseen harrastukseen. Koulujen tiloissa voi harrastaa koulupäivän jälkeen ja nuoria kannustetaan myös omaehtoiseen harrastamiseen. Harrastusmaksut eivät muodostu mieluisan harrastuksen löytymisen esteeksi. Nuorten harrastustoiveita kuullaan kunnissa, ja kunnat koordinoivat harrastustoimintaa.
2. **Jokainen nuori suorittaa toisen asteen tutkinnon.** Koulutus on maksutonta varhaiskasvatuksesta korkeakouluun asti. Korkeakoulutettavien määrää nostetaan Suomessa reilusti, jotta yhä useampi suorittaa korkeakoulututkinnon.

Tärkeää nyt ja pitkällä aikavälillä:

3. Jokainen nuori saa olennaiset tiedot ja taidot siirtyessään koulutusasteiden välillä. Nuorille on tarjolla tukea riittävästä opinto-ohjauksesta ja uraohjauksesta kaikilla koulutusasteilla.
4. Joustavat opintopolut ja alanvaihtomahdollisuudet lisääntyvät. Tämän ansiosta nuoret voivat vaihtaa sujuvasti opiskelualaa, myös ilman valintakokeita. Korkeakoulujen ensikertalaisikiintiöstä luovutaan.
5. Oppilaitokset ovat fyysisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti saavutettavia.
6. Opinto-ohjauksessa kiinnitetään huomiota siihen, ettei nuorten sukupuoli, etninen tai sosioekonominen tausta tai muu vastaava tekijä rajoita ala- ja opiskeluvalintoja.
7. Kouluissa ja oppilaitoksissa voidaan hyvin ja niissä on luotettavia aikuisia. Nuorten oppimisvaikeudet tunnustetaan varhain, ja nuoret saavat tarvitsemansa tuen kaikilla kouluasteilla.
8. Koulutilat ovat terveellisiä ja sisäilmatyötä johdetaan kunnissa tuloksellisesti.
9. Opiskelutilat mahdollistavat fyysisen aktiivisuuden lisäämisen ja istumisen tauottamisen.
10. Oppilaitoksissa panostetaan nuorten uupumuksen purkamiseen ja opetetaan mielenterveyttä tukevia taitoja. Nuoret saavat psyykkisen jaksamisen tueksi oppilaitoksen kautta moniammatillista apua.
11. Toisen asteen koulutukseen on mahdollista osallistua muuttamatta pois kotoa.
12. Koulutuspolitiikan kehittämisen keskiössä on nuori järjestelmän sijaan. Koulutus uudistuksissa katsotaan vaikutuksia pitkälle tulevaisuuteen ja uudistustyössä arvioidaan vaikutuksia nuorten hyvinvoinnille.
13. Oppilaitoksissa ja työelämässä tunnustetaan ja tunnustetaan myös muualla hankitut taidot työkokemuksen, harrastusten ja luottamustoiminnan kautta. Muualla hankittua osaamista peilataan koulutukselle asetettuihin tavoitteisiin.
14. Jokaisella nuorella on yhtäläinen mahdollisuus kansainvälistyä ja kansainvälisyys on kiinteä osa koulutusjärjestelmää.
15. EU-tietoisuutta lisätään läpi koulutuspolun osana demokratiakasvatusta ja eurooppalaisten oppilaitosten opetussuunnitelmia.

16. EU:n liikkuvuusohjelmat tavoittavat mahdollisimman laajan ja moninaisen joukon nuoria, nuorisoalan toimijoita ja oppilaitoksia.

2. Työllisyys Nuorisotyöttömyys vähenee, nuorten työmarkkina-asema paranee ja NEET-nuorten¹ määrä laskee.

Teemat: työelämä, työllisyys, nuorisotakuu

Kestävän kehityksen tavoite 8: Edistää kaikkia koskevaa kestäväää talouskasvua, täyttä ja tuottavaa työllisyyttä sekä säällisiä työpaikkoja

Työmarkkinat moninaistuvat ja nuorten asema muuttuu. Nuoret ovat usein heikossa asemassa suhteessa iäkkäämpiin työntekijöihin tai työnhakijoihin. Lisäksi, nuoret ovat keskenään useilla ja osin uusilla tavoilla eriarvoisessa asemassa - esimerkiksi perustuen henkilökohtaiseen taustaan, asuinalueeseen tai osaamiseen. Nuorten työmarkkina-asemaa tuleekin vahvistaa, erityisesti kiinnittäen huomiota heikossa asemassa oleviin nuoriin.

Nuorten työllisyysaseman vahvistamisella on hyvät lähtökohdat. Nuorisotakuu on kehitetty 2010-luvulla palvelulupaukseksi siitä, että alle 25-vuotiaille nuorille ja alle 30-vuotiaille vastavalmistuneille tarjotaan työtä, opiskelumahdollisuuksia tai paikka työpajalta, työkokeilusta tai kuntoutuksesta kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi työnhakijaksi ilmoittautumisesta.

Nämä lähtökohdat eivät kuitenkaan ole riittäneet. Nuorten heikko toimeentulokehitys 2010-luvulla juontaa juurensa nuorisotyöllisyyden heikkoon tasoon. Talouden taantumissa nuorten työllisyys heikkenee muun väestön työllisyyttä nopeammin ja syvemmin. Tämän lisäksi myös työllisyystilanteen paraneminen talouden elpessä on muita väestöryhmiä hitaampaa. Eurooppalaisessa nuorisotyöttömyysvertailussa Suomi

¹ NEET: "not in employment, education or training", eli nuoret, jotka ovat työn ja koulutuksen ulkopuolella.

pärjää hyvin. Erityisesti korkeakoulutettujen nuorten työllistyminen koulutusta vastaavaan työhön on Manner-Eurooppaa paremmalla tasolla.

Kaikenikäiset suomalaiset haluavat työsuhteen ja toimeentulon tuomaa vakautta. Muun muassa Työterveyslaitoksen ja Akavan tekemien selvitysten mukaan nuorten työelämäodotukset eivät mullistavalla tavalla eroa vanhemmista sukupolvista.

Nuorisobarometrin 2019 mukaan työ on nuorille tärkeää, ja sen merkitys on kasvusuunnassa: yhdeksän kymmenestä nuoresta haluaa työn olevan omien arvojensa mukaista. Erityisen innostavana ja merkityksellisenä työnsä kokevat yrittäjät ja korkeakoulutetut nuoret. StudentWorkin selvityksen mukaan nuoret toivovat näkevänsä oman työtehtävänsä tärkeänä osana yrityksen tavoitteiden ja arvojen toteuttamista, arvostavat vanhempia sukupolvia enemmän ystäviä ja vapaa-aikaa eivätkä pidä palkkaa tärkeimpänä asiana työpaikan valinnassa. Halusta tehdä merkityksellistä työtä omilla ehdoilla ja toteuttaa itseään kertoo myös myönteinen suhtautuminen yrittäjyyteen. Nuorisobarometrin mukaan 78 % nuorista uskoo yrittäjyyden yleistyvän tulevaisuudessa ja yli puolet (59 %) sanoo haluavansa kokeilla yrittäjyyttä jossain vaiheessa työuraa.

Työmarkkinat ovat moninaistuneet, työtä voidaan tehdä uusilla muodoilla, uusissa yhteyksissä. Tämä työmarkkinoiden muutos voi toimia nuorten eduksi, mutta myös haastaa nuoria, jotka voivat esimerkiksi joutua tosiasiallisesti hyväksikäytetyiksi työskennellessään työsuhteenomaisessa työssä ollen kuitenkin pakotettuja yrittäjyyteen. Työmarkkinoiden muutos on yksi peruste sille, että tarvitaan entistä enemmän matalan kynnyksen ohjaavia palveluita nuorille.

Nuorisobarometrin 2020 mukaan nuoret arvostavat Ohjaamo-palveluita. Ohjaamojen palvelut koetaan keskusteleavammiksi ja henkilökohtaisemmiksi kuin TE-toimistojen tarjoama tuki työllisyyden edistämiseksi. Ohjaamo on alle 30-vuotiaille tarkoitettu monialaisia palveluja tarjoava paikka, jossa saa maksutonta apua ja tukea esimerkiksi opiskeluun, työllistymiseen, asumiseen ja psykososiaalisen tukeen. Samaisen nuorisobarometrin mukaan TE-palvelut näyttäytyivät joillekin nuorille etäisenä ja kylmänä sanktiointielimenä, jonka piiriin ei hakeuduta omasta tahdosta vaan joudutaan

aktivoinnin kautta. Pakottavuus heikentää tuntuvasti hyväksyttävyyttä, johon ihmisoikeusperustaisessa ajattelussa kuuluu asiakaskeskeisyys ja turvallisuus.

Allianssin tavoitteet:

Tärkeää erityisesti 2021-22:

1. **Ohjaamo-toiminnalle säädetään oma laki**, jossa määritellään kriteerit toiminnalle ja joka mahdollistaa tiedon siirtämisen viranomaisten välillä. Nuorten tarvitsemia työllisyyttä ja itsenäistymistä tukevia palveluja kootaan kestävästi yhteen Ohjaamo-mallin mukaisesti.
2. **Nuorisotakuu koskee kaikkia nuoria yhdenvertaisesti nuorisotakuun ikärajojen puitteissa**. Nuorisotakuu huomioi myös vastavalmistuneiden korkeasti koulutettujen tarpeet.
3. **Nuorisotakuun piiriin kuuluville työnhakijoille myönnettäviin palkkatukiin yhdistetään sekä työnantajia että nuoria tukevaa valmennusta**. Sekä nuoret että työnantajat tarvitsevat valmennuksellista tukea työllisyyden edistämiseksi.

Tärkeää nyt ja pitkällä aikavälillä:

4. Lisätään TE-hallinnon resursseja nuorille suunnatun työhönvalmennuksen ja tuetun työllistymisen palveluiden järjestämiseksi.
5. Työkyvyttömyyseläkkeet vähentyvät. Nuorten työssäjaksaminen paranee ja mahdollisuus tehdä töitä joustavasti oman elämäntilanteen mukaan on keskeinen osa suomalaista työelämää.
6. Tuetaan jokaisen nuoren polkua työmarkkinoille: kohdistetaan kuntien tarjoamia nuorten kesätyöpaikkoja etenkin haastavassa työmarkkina-asetelmassa oleville nuorille. Kannustetaan kuntia hyödyntämään kesätyöseteleitä nuorten yrittäjyyskokeiluissa.
7. Nuoria ei syrjitä irtisanomisissa. Lyhyempi työura ei ole riittävä irtisanomisperuste.
8. Jokaista nuorta kohdellaan yhdenvertaisesti ja asiallisesti työelämässä.
9. Nuorten työllisyyttä edistetään tarjoamalla nuorille henkilökohtaista tukea ja neuvontaa.

10. Eurooppalaista nuorisotakuuohjelmaa vahvistetaan. Euroopan sosiaalisen pilarin kärkitavoitteena on nuorten aseman parantaminen työmarkkinoilla.

3. Sosiaaliturva: Yhteiskunta tukee joustavasti ja kannustavasti nuorten toimeentuloa.

Teemat: sosiaaliturva, opintotuki, köyhyys, eläkkeet, maksuhäiriöt

Kestävän kehityksen tavoitteet 1: Poistaa köyhyys sen kaikissa muodoissa kaikkialta; ja **10:** Vähentää eriarvoisuutta maiden sisällä ja niiden välillä

Nuoret ovat pienituloisia. Tämä johtuu suureksi osaksi opiskeluista ja itsenäisen elämisen aloittamisesta, mutta suomalaisten nuorten pienituloisuus on myös suhteellisesti lisääntynyt koko 2000-luvun. Muiden väestöryhmien elintason kasvaessa nuorten elintaso on pysynyt samana. Pienituloisuus jatkuu aikaisempaa pidemmälle aikuisuuteen. Näyttää siltä, että nuoret sukupolvet eivät pysty kerryttämään omaisuutta aikaisempien sukupolvien tavoin.

Nuoruus on lyhyt elämänvaihe, johon liittyy paljon siirtymiä: peruskoulusta toiselle asteelle, toiselta asteelta korkeakoulutukseen, vanhempien luota omaan asuntoon, opiskeluista työelämään. Koska nuoren elämään liittyy paljon nopeita siirtymiä, statusten vaihdoksia ja niiden limittymistä, sosiaaliturvajärjestelmän byrokratialoukkujen ja informaatioloukkujen vaikutus nuorten arkeen on merkittävä.

Nuorten työurat ovat tyypillisesti lyhyitä ja katkonaisia, eivätkä he siksi ole ehtineet kerryttää varallisuutta. Tämä korostaa sosiaaliturvan merkitystä elämän nivelvaiheissa. Nuoret ovat elämän siirtymävaiheissa hyvin riippuvaisia sosiaaliturvasta ja käyttävätkin verrattain paljon sosiaaliturvaetuuksia.

Nuorten osuus sosiaaliturvan saajista on suuri: nuorille maksetaan noin viidennes kaikista sosiaaliturvaetuuksista. Kelan mukaan lähes 40 prosenttia 17–30-vuotiaista saa kuukausittain jotakin Kelan etuutta. Jos etuuksien käyttöä tarkastellaan vuositasolla,

prosenttiosuus on suurempi. Nuoret saavat useimmiten opintotukea, mutta myös toimeentulotuen pitkäaikainen käyttö on nuorilla muita ikäryhmiä selkeästi yleisempää. Pitkittynyt pienituloisuus ja riippuvuus sosiaaliturvasta on myös vahvasti ylisukupolvittunutta.

Lähes neljännes kaikista maksuhäiriömerkinnöistä on alle 30-vuotiailla. Maksuhäiriömerkinnän saaneissa on erityisen paljon nuoria aikuisia ja miehiä. Yli kymmenellä prosentilla 20–24-vuotiaista miehistä on maksuhäiriömerkintä. Nuoret ovat myös rahapeliongelmiin keskeinen riskiryhmä. Nuoruuden aikaisilla taloudellisilla ongelmilla vaikuttaa olevan yhteys myös myöhemmän iän koulutuksellisiin, terveydellisiin ja sosiaalisiin tekijöihin.

Luottamus eläkejärjestelmään on heikkoa. Eläkejärjestelmän kestävyyttä uhkaavat syntyvyyden lasku, eläkemaksujen korotuspaineet ja nuorten heikentynyt kiinnittyminen työuralle varsinkin sen alkuvaiheessa. Eläkejärjestelmän oikeudenmukaisuutta nakertaa myös tieto siitä, että eläkkeellä olevien miesten keskiarvoiset eläketulot vastaavat jonon koko-aikaista työtä tekevän ihmisen palkkatuloja.

Allianssin tavoitteet:

Tärkeää erityisesti 2021-22:

1. **Sosiaaliturvan kokonaisuudistuksessa otetaan tavoitteeksi nuorten köyhyyden vähentäminen ja kannustinloukkujen purkaminen.** Kaikenlaisen työn ja opiskelumahdollisuuksien vastaanottaminen on sosiaaliturvaa saavan nuoren näkökulmasta kannattavaa. Uudistuksen jälkeen järjestelmä vastaa työelämän epävarmuuteen ja tarjoaa turvaa yhtä lailla työuraansa aloittelevalle, epätyypillisessä työsuhteessa olevalle, osatyökykyiselle ja yrittäjänä toimivalle nuorelle.
2. **Sosiaaliturvajärjestelmä huomioi nuorten muuttuvat elämäntilanteet ja on nykyistä yksinkertaisempi, ymmärrettävämpi ja joustavampi.** Järjestelmä tukee nykyistä paremmin nopeita siirtymiä elämäntilanteesta toiseen.

3. **Alle 25-vuotiaiden nuorten maksuhäiriömerkintä on voimassa korkeintaan vuoden.** Jos maksuhäiriön aiheuttama maksu suoritetaan, merkintä poistetaan rekisteristä. Nuorten ylivelkaantumista hillitään rajoittamalla pikavippien markkinointia.
4. **Rahapeliongelmaa kitketään tehokkain, koko tosiasiallisen rahapelimarkkinan huomioivin toimin.**

Tärkeää nyt ja pitkällä aikavälillä:

5. Byrokratialoukkua vähennetään. Eri etuuksien tulo- ja perhekäsitteitä sekä maksatusajankohtia yhdenmukaistetaan. Tukimuotoja on vähemmän, vähimmäisetuuksia on yhdistetty.
6. Nuorten oikeutta ensisijaisiin etuuksiin vahvistetaan. Työttömyysturvan ikäperusteisista sanktioista luovutaan.
7. Ensisijaisten etuuksien tasoa korotetaan, jotta tarve paikata toimeentuloa viimesijaisilla etuuksilla vähenee.
8. Opiskelijaköyhyyttä vähennetään. Perheellistyminen on taloudellisesti mahdollista myös opiskeluaikana. Tutkintomuotoista opiskelua tukevaa etuutta kehitetään.
9. Perhevapaajärjestelmä edistää sukupuolten tasa-arvoa ja hoivavastuun nykyistä tasaisempaa jakautumista. Myös kotihoidontuki uudistetaan niin, että sukupuolten välinen tasa-arvo ja naisten työmarkkina-asema paranee.
10. Eläkejärjestelmä kohtelee eri sukupolvia yhdenvertaisesti ja oikeudenmukaisesti. Lakisääteisen eläkejärjestelmän sukupolvivaikutuksia arvioidaan aktiivisesti.

4. Osallisuus: Nuoret vaikuttavat yhteiskunnassa

Teemat: nuorten äänestysaktiivisuus, demokratia- ja ihmisoikeuskasvatus, nuorten oikeudet, monikanavainen kuuleminen, osallisuus, nuorivaikutukset

Kestävän kehityksen tavoitteet 10: Vähentää eriarvoisuutta maiden sisällä ja niiden välillä; ja **16** Edistää rauhanomaisia yhteiskuntia ja taata kaikille pääsy oikeuspalveluiden pariin; rakentaa tehokkaita ja vastuullisia instituutioita kaikilla tasoilla

Eriarvoistuminen on olennainen nuorten yhteiskunnallisen osallisuuden haaste. Jokaisen nuoren on koettava, että hän on osallinen niin lähiyhteisöissään kuin laajemminkin yhteiskunnassa, ja että hän voi vaikuttaa niiden toimintaan. Nuorisobarometrin mukaan nuoret ovat aiempaa kiinnostuneempia politiikasta ja yhteiskunnallinen aktiivisuus on kasvanut, mutta kiinnostus on eriytynyt.

Nuoret äänestävät kaikissa vaaleissa muita ikäryhmiä vähemmän, jolloin myös nuorten ääni kuuluu päätöksenteossa muita vähemmän. Kuntavaaleissa 2017 vain noin kolmannes 18-24-vuotiaista äänesti ja valittujen kunnanvaltuutettujen keski-ikä oli 51 vuotta. Seurakuntavaaleissa 16-vuotiailla on äänioikeus, mutta 16-17-vuotiaiden nuorten äänestysprosentti oli vuoden 2018 vaaleissa vain 8,4 % koko ikäluokansa äänioikeutetuista.

Osallisuus on kokemus ja tunne, joka toteutuakseen vaatii myös tietoa ja taitoa. Näitä taitoja vahvistetaan demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksella sekä osallisuutta vahvistavalla toimintakulttuurilla. Kouluterveyskyselyn mukaan vain 12 % 8. ja 9.-luokkalaisista arvioi, että heillä on hyvät vaikuttamismahdollisuudet koulussa. Nuorten osallisuus tarvitsee aikuisten tukea, ja nuorten parissa toimivilla aikuisilla tulee olla osaamista ja resursseja tukea nuorten osallisuutta.

Nuorten osallisuus edellyttää monikanavaisuutta. Tarvitaan lakiin kirjattuja vaikuttamisryhmiä, nuorten järjestötoimintaa, osallistuvaa budjetointia ja yhteiskehittämistä. Erityisesti haavoittuvassa asemassa olevat nuoret tarvitsevat tukea ja uudenlaisia kuulemisen malleja saadakseen äänensä kuuluviin.

Allianssin tavoitteet:

Tärkeää erityisesti 2021-22:

1. **Nuorivaikutusten arviointi on osa kaikkea päätöksentekoa.** Nuoret huomioidaan omana erityisryhmänään valmistelussa ja päätöksenteossa.
2. **Jokaisessa kunnassa on käytössä osallistuvan budjetoinnin malli,** jossa nuoret saavat osallistua suunnitteluun ja päätöksentekoon.

3. Kunnan nuorisovaltuusto vaikuttaa päätösten valmisteluun, **nuorisovaltuustolle annetaan puhe- ja läsnäolo-oikeus keskeisissä kunnan toimielimissä.**

Tärkeää nyt ja pitkällä aikavälillä:

4. Nuorten äänestysaktiivisuus kasvaa ja äänestämisen kynnyksiä madalletaan.
5. Äänestysikäraja ja vaalikelpoisuuden ikäraja kaikissa vaaleissa sekä kansalaisaloitteen allekirjoittamisen ikäraja lasketaan 16 ikävuoteen.
6. Äänestysaktiivisuutta lisätään viestinnällä, äänestyspaikkojen sijoittamisella nuorten lähelle, vaalikoneilla ja nuorten ehdokkaiden tuella.
7. Puolueet tukevat korostetusti nuoria ehdokkaita ja puolueiden nuorisojärjestöjä.
8. Nuoret osallistuvat ja vaikuttavat kaikkien suurten yhteiskunnallisten uudistusten tekemiseen yhdenvertaisesti muiden ikäluokkien kanssa. Nuoret ovat mukana päättämässä heitä itseään koskevista asioista Suomessa, EU:ssa ja YK:ssa. Nuorten vaikuttamismahdollisuudet valtakunnallisessa päätöksenteossa kehittyvät.
9. Nuorten vaikuttamiskanavat ovat moninaisia ja saavutettavia. Nuoret tavoitetaan mahdollisimman kattavasti huomioiden erilaiset lähtökohdat ja erityisesti haavoittuvassa asemassa olevat nuoret. Nuoret saavat riittävästi ja helposti tietoa nuoria itseään koskevasta päätöksenteosta.
10. Nuorten omaehtoista vaikuttamistoimintaa järjestöissä, kunnissa, seurakunnissa sekä niiden ulkopuolella tuetaan. Nuorten omaehtoista kansalais- ja järjestötoimintaa helpotetaan poistamalla yhdistyksen hallinnointiin liittyvää sääntelyä sekä mahdollistamalla lyhytkestoinen osallistuminen ja alaikäisten nuorten nykyistä tasavertaisempi osallistuminen järjestötoimintaan. Osallistumisen ja vaikuttamisen kynnyksiä toimintamalleja kokeillaan ja otetaan käyttöön.
11. Kaikki nuoret oppivat demokratiataitoja koulutuksen, nuorisotoiminnan ja vapaa-ajan piirissä. Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatus on osa koulutusjärjestelmää, ja kansalaisyhteiskunta, puolueet sekä oppilaitokset tekevät yhteistyötä nuorten poliittisen vaikuttamisen kasvattamiseksi. Toisen asteen ammatillisen koulutuksen resursseja nuorten osallisuustaitojen

vahvistamiseksi lisätään. Oppilaitoksissa vahvistetaan osallistavaa toimintakulttuuria sekä oppilas- ja opiskelijakuntien asemaa.

12. Nuorilla on mahdollisuus vaikuttaa EU:n päätöksentekoon kaikilla tasoilla. EU:n nuorisodialogin ohella otetaan käyttöön uusia ja suoran vaikuttamisen väyliä, kuten EU:n nuorisoaloite, EU-nuorisodelegaatti, komission alaisuudessa toimiva nuorista koostuva asiantuntijaelin sekä jokaisen jäsenvaltion edustuksesta koostuva nuorten parlamentti. Unionin ja olemassa olevien nuorisojärjestöjen yhteistyötä vahvistetaan lisäämällä säännöllisiä kuulemis- ja keskustelutilaisuuksia eurooppalaisten ja kansallisten toimielinten kanssa.
13. Kansainvälisiin kokouksiin osallistuvilla nuorisoedustajilla on mahdollisuus vaikuttaa päätöksentekoon Suomen delegaatiossa.
14. Suomi ja EU valtavirtaistavat YK:n Nuoret, rauha ja turvallisuus -pätöslauselman tavoitteet nuoria ja kansalaisjärjestöjä kuullen.

5. Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo: Nuoret ovat sekä keskenään että suhteessa muihin ikäryhmiin yhdenvertaisia ja tasa-arvoisia

Teemat: yhdenvertaisuus, tasa-arvo, sukupuoli, moninaisuus, vähemmistöt, syrjintä, rasismi, vihapuhe

Kestävän kehityksen tavoitteet 5: Saavuttaa sukupuolten välinen tasa-arvo sekä vahvistaa naisten ja tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia; ja **10** Vähentää eriarvoisuutta maiden sisällä ja niiden välillä

Suomen nuoret ovat moninainen joukko ihmisiä erilaisista taustoista. Muun muassa lisääntyvän globaalin muuttoliikkeen myötä moninaisuus lisääntyy tulevaisuudessa. Samaan aikaan kaikkien nuorten oikeudet eivät toteudu tämän päivän Suomessa yhdenvertaisesti ja epäkohtia nostetaan esiin kansallisilla ja kansainvälisillä foorumeilla.

Nuoret kampanjoivat itse omien oikeuksiensa puolesta ja vaativat yhdenvertaista ja tasa-arvoista kohtelua.

Ihmisoikeuksien toteutuminen on hyvinvoinnin edellytys. Siksi nuorten hyvinvoinnin takaaminen edellyttää aktiivista yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämistä. Jokaisella nuorella tulee olla yhdenvertaiset mahdollisuudet elää hyvää elämää ja osallistua riippumatta taustastaan. Nyt vihapuhe, rakenteellinen rasismi ja syrjintä työmarkkinoilla ovat monelle nuorelle arkipäivää ja asettavat nuoria eriarvoisiin asemiin toisiinsa nähden.

Vuoden 2017 kouluterveyskyselyn perusteella esimerkiksi toimintakyky, alkuperä ja seksuaalinen suuntautuminen vaikuttavat merkittäväällä tavalla nuorten hyvinvointiin. Yksinäisyys ja syrjintäkokemukset ovat yleisempiä nuorilla, joilla on jokin toimintakykyä rajoittava tekijä, jotka eivät ole syntyneet Suomessa, tai joiden seksuaalinen suuntautuminen on muu kuin hetero. Transsukupuolisista nuorista jopa 80 prosenttia on kokenut jonkinlaista häirintää.

Joka kolmas 8. ja 9. luokkalaisista tytöistä on kokenut vuoden aikana seksuaalista häirintää, ahdistelua tai väkivaltaa. Yleisimmin ahdistelu tapahtuu puhelimesta, internetissä tai julkisessa tilassa.

Suomalaisista nuorista lähes puolet on kohdannut vihapuhetta verkossa, mutta poliisin tutkimissa vihapuhetapauksissa tekijä oli alle 30-vuotias vain 2 % tapauksista. On siis kyse aikuisten toiminnasta, jolta nuoria on suojeltava. Kolmannes 16–34-vuotiaista suomalaisnaisista on joutunut epäasiallisen, joko hyökkäävän tai seksuaalisen käytöksen kohteeksi internetissä. Ongelma on sukupuolittunut ja vihapuhe kohdistuu usein erityisesti nuoriin naisiin.

Nykyinen asevelvollisuusjärjestelmä asettaa nuoret epätasa-arvoiseen asemaan. Vain miehiä velvoittava yleinen asevelvollisuus on sukupuolten kannalta epätasa-arvoinen. Varusmies- ja siviilipalveluksen suorittavat nuoret eivät myöskään ole keskenään yhdenvertaisessa asemassa siviilipalveluksen ollessa yli kaksi kertaa pidempi kuin lyhyin varusmiespalvelus. YK:n ihmisoikeuskomitean määräaikaisraportin mukaan nykyinen siviilipalvelus on rangaistusmuotoinen kestoensa vuoksi. Asevelvollisuusjärjestelmässä

on ongelmia myös sukupuolten moninaisuuden ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvien nuorten kannalta.

Syrjinnän ennaltaehkäisy on osa yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämistyötä. Syrjinnän ennaltaehkäisy on tärkeää, sillä syrjintä heikentää nuorten hyvinvointia monin tavoin. Syrjintää kokevilla nuorilla on esimerkiksi keskimääräistä enemmän kokemuksia turvattomuudesta, heidän on vaikeampi uskoa tulevaisuuteen ja heillä on muita nuoria enemmän säännöllisiä terveysoireita.

Allianssin tavoitteet:

Tärkeää erityisesti 2021-22:

1. Nuoriin kohdistuva vihapuhe vähenee. **Rikoslain rangaistuksen koventamisperustetta koskevaan lainkohtaan lisätään maininta sukupuolesta**, jotta sukupuoleen perustuvaa vihapuhetta voitaisiin paremmin kitkeä.
2. **Raiskauksen määritelmä muutetaan suostumusperustaiseksi.**
3. Transnuoret saavat oikeutta. **Translaki uudistetaan.** Nuorella on mahdollisuus korjata juridinen sukupuoli merkintänsä jo ennen täysi-ikäisyyttä, ilman lääketieteellistä selvitystä tai todistusta lisääntymiskyvyttömyydestä. Kolmas juridinen sukupuoli otetaan käyttöön Suomessa. Sukupuolen vahvistaminen tapahtuu omaan ilmoitukseen perustuen.
4. **Kasvatus- ja nuorisoalan henkilöstölle ohjataan resursseja lisäkoulutukseen yhdenvertaisuudesta.** Yhdenvertaisuuden ja moninaisuuden teemat otetaan osaksi alojen peruskoulutusta. Kunnissa, seurakunnissa ja järjestöissä nuorisotyötä tekevillä ammattilaisilla ja vapaaehtoisilla on valmiudet edistää nuorten yhdenvertaisuutta.

Tärkeää nyt ja pitkällä aikavälillä:

5. Nuorten kokema syrjintä vähentyy. Suunnataan toimenpiteitä erityisesti eniten syrjintää kokevien marginalisoitujen ryhmien tilanteen parantamiseen.
6. Nuorten kokema seksuaalinen häirintä, ahdistelu ja väkivallalta vähenee.

7. Nuori ikä huomioidaan syrjäntäperusteena kaikessa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuspolitiikassa.
8. Koulutusvalintojen sukupuolittuneisuus vähenee ja sukupuolten väliset osaamiserot kapenevat.
9. Asevelvollisuusjärjestelmää yhdenvertaistetaan muuttamalla siviilipalveluksen kesto vastaamaan paremmin keskimääräistä varusmiespalveluksen suoritusaikaa. Kutsunnat ulotetaan koskemaan koko ikäluokkaa.

6. Nuorisoalan toimintaedellytykset: Nuorisoalalla ja kansalaisyhteiskunnalla on riittävät edellytykset tukea nuorten hyvinvointia

Teemat: nuorisoalan rahoitus, valtionavustusjärjestelmä, nuorten hyvinvoinnin edistämisen koordinaatio, vapaaehtoistoiminta, nuorisotyötä tekevien ammattilaisten ja vapaaehtoisten osaaminen, kansalaisyhteiskuntapolitiikka, nuorisoalan kansainvälinen rahoitus, Erasmus+ ja rakennerahastot

Kestävän kehityksen tavoitteet 16: Edistää rauhanomaisia yhteiskuntia ja taata kaikille pääsy oikeuspalveluiden pariin; rakentaa tehokkaita ja vastuullisia instituutioita kaikilla tasoilla; **17:** Tukea vahvemmin kestävän kehityksen toimeenpanoa ja globaalia kumppanuutta

Nuorisoalan rahoitus on vakavasti haastettu, liittyen erityisesti rahapelitoiminnan tuottojen vähenemiseen. Samaan aikaan avustusjärjestelmän uudistus ja alan oma varainhankinta luovat mahdollisuuksia paremmille toimintaedellytyksille.

Valtion nuorisobudjetilla rahoitetaan muun muassa nuorten työpajatoimintaa, etsivää nuorisotyötä, valtakunnallisia nuorisoalan järjestöjä ja kuntien nuorisotoimea (valtionosuuksilla). Vielä vuonna 2020 noin ⅓ budjetista katettiin rahapelitoiminnan tuotoilla. Vuonna 2021 rahapelitoiminnan tuottojen alentuessa valtio päätti muuttaa budjetin rakennetta siten, että entistä pienempi osuus (noin puolet) katetaan rahapelitoiminnan tuotoilla ja entistä suurempi osuus yleisistä budjettivaroista.

Vuonna 2021 rahapelitoiminnan tuotot alentunevat noin kolmanneksella vuoteen 2019 nähden. Jäsenmäärien pienentyessä ja kansalaisjärjestötoiminnan muuttuessa vähemmän jäsenyyssidonnaiseksi myös yhdistysten jäsenmaksutuotot pienentyvät. Kuntien erittäin heikko taloustilanne vaikuttaa kielteisesti myös nuorisotyön resursseihin. Myös seurakuntien talousnäkyvä on haastava. Yksityisen sektorin merkitys nuorisotoiminnan rahoittajana kasvaa, mutta nuorisoalan kyky reagoida muutokseen ja vastata rahoittajien tarpeisiin on vasta kehittymässä. Samalla kuitenkin etenkin koronaviruksen aiheuttamien poikkeusolojen ja niiden seurausten myötä tarve sekä ennaltaehkäisevälle että korjaavalle nuorisotyölle kasvaa.

Valtionavustusjärjestelmän läpinäkyvyyttä, ennakoitavuutta, oikeudenmukaisuutta ja hakijoiden aseman yhdenvertaisuutta kyseenalaistetaan jatkuvasti ja perustellusti. Projektirahoituksen määrä ja merkitys suhteessa perusrahoitukseen on kasvanut viime vuosina, mikä johtaa nuorisotyössäkin sirpaleisuuteen, ennakoimattomuuteen ja pitkäjänteisen kehittämisen heikentymiseen.

Hallinnossa ja poliittisessa johtamisessa on kehitettävää. Nuoriin ja nuorisotyöhön liittyvien asioiden edistämiseen valtakunnallisella tasolla tarvitaan parempaa johtamista. Yhdelläkään taholla ei ole kokonaisvastuuta nuorten hyvinvoinnista ja sen edistämisestä, vaan siihen liittyvät asiat on ripoteltu useaan ministeriöön ja ministerille.

Vaikuttaminen kiinnostaa nuoria, mutta vaikuttamishalun kanavoiminen vapaaehtoistyöksi ja rakentavaksi kansalaisvaikuttamiseksi vaatii vielä työtä. Vapaaehtoistyöhön liittyvää sääntelyä ja valvontaa on lisätty, mikä tuo turvallisuutta toimintaan, mutta lisää myös harrastajien vastuuta ja työmäärää.

Nuorisotyön ammattilaisten ja vapaaehtoisten osaamista ei mitata ja seurata riittävän kattavasti, jotta osaamisen kehittämiseen voitaisiin reagoida esimerkiksi koulutusjärjestelmää kehittämällä, muita tukimuotoja luomalla ja avustusresursseja oikein suuntaamalla. Samoin nuorisotyön tekijöiden hyvinvoinnista ja jaksamisesta on olemassa vain hyvin vähän tutkimustietoa, mikä estää työssä ja vapaaehtoistyössä jaksamisen edellytysten systemaattisen kehittämisen.

Kansalaisyhteiskunnan tila kapenee osassa Euroopan maita, mikä näkyy erityisesti ihmisoikeuskysymyksissä ja esimerkiksi poliittiseen johtoon kriittisesti suhtautuvien järjestöjen toimintavapauden rajoittamisessa. Vähäistä samansuuntaista kehitystä voidaan nähdä Suomessakin erityisesti rahoituksen epävarmuuden ja kohdennettujen avustusten myötä lisääntyvän viranomaisohjauksen muodossa.

Allianssin tavoitteet:

Tärkeää erityisesti 2021-22:

1. **Nuorisotyön valtionrahoitus ja julkinen kokonaisrahoitus (valtio+kunnat) säilyy vähintään vuoden 2019 tasoa vastaavalla tasolla.** Nuorten syrjäytyminen on Suomen suurin ongelma, jonka ennaltaehkäisyyn ja korjaaviin toimenpiteisiin suunnataan mittakaavan mukaiset resurssit.
2. **Rahapelitoiminnan ja nuorisoalan rahoituksen välinen kytkös puretaan:** nuorisoalan valtionrahoitus siirretään katettavaksi valtion yleisistä budjettivaroista.
3. Valtionavustusjärjestelmän uudistuksessa **avustuskäytäntöjä sujuvoitetaan, oikeudenmukaistetaan ja muutetaan läpinäkyvämmiksi.** Uudistuksessa varmistetaan, että järjestöjen osallisuus valtionapuprosesseissa ei heikkene. Uudistus toteutetaan tiiviissä yhteistyössä avustusten hakijoiden ja käyttäjien kanssa.
4. Avustusjärjestelmä ja nuorisoalan **sääntely kannustaa myös varainhankintaan.**

Tärkeää nyt ja tulevaisuudessa:

5. Nuorten hyvinvointiin liittyvät asiat kootaan eri hallinnonaloilta yhteen ministeriöön ja yhden ministerin vastuulle.
6. EU-rahoitusohjelmat (erityisesti rakennerahastot) tukevat nuorten hyvinvointia, työllisyyttä, osallisuutta ja yhdenvertaisuutta sekä nuorisoalan toimintaedellytyksiä kestäväällä tavalla. Raportointikäytäntöjä yksinkertaistetaan.
7. Kansalaisjärjestöjen autonomia ja kansalaistoiminta itseisarvona, ei vain nuorisotyön toteuttamisen välineenä, ymmärretään ja tunnustetaan kaikilla tasoilla.

8. Kansalaisten vaikuttamishalun estävää kansalaistoiminnan ja vapaaehtoistyön sääntelyä puretaan ja nykyistä joustavampia toiminnan muotoja kehitetään.
9. Nuorisotyön uusien muotojen, erityisesti digitaalisen nuorisotyön, pitkäjänteiseen kehittämiseen ja tekijöiden osaamisen kehittämiseen kohdennetaan riittävät julkiset resurssit.
10. Nuorisotyön tekijöiden hyvinvoinnista saadaan kattavasti ajantasaista tietoa ja siihen reagoidaan alan koulutusta ja tukimuotoja kehittämällä.
11. Eurooppalaista nuorisojärjestöjen rahoitusta vahvistetaan olemassaolevien kanavien kautta, minkä lisäksi luodaan uusia matalan kynnyksen rahoitusmuotoja, joissa nuorisojärjestön on tarvittaessa mahdollista ohittaa kansallinen taso.
12. Nuorisoalan osaamista eurooppalaisen rahoituksen hakemisessa vahvistetaan.
13. Kansallista ja kansainvälistä rahoitusta nuorten tekemälle rauhantyölle lisätään. YK:n Nuoret, rauha ja turvallisuus -päättölauselman tavoitteisiin pääseminen edellyttää tukea nuorisojärjestöille tähän toimintaan.

7. Terveys: Nuoret voivat hyvin ja pahoinvoinnin kasautuminen pysähtyy

Teemat: *terveys, hyvinvointi, mielenterveys, terveyserot, liikunta, ehkäisy, päihteet, asunnottomuus*

Kestävän kehityksen tavoitteet 3: Taata terveellinen elämä ja hyvinvointi kaikenikäisille; **5** Saavuttaa sukupuolten välinen tasa-arvo sekä vahvistaa naisten ja tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia

Nuorten hyvinvointi on kehittynyt hyvään suuntaan koko 2000-luvun ajan: vanhempien ja nuorten väliset suhteet ovat aikaisempaa parempia, nuorten koettu hyvinvointi on lisääntynyt, suurella osalla nuorista on merkityksellisiä ystävyyssuhteita ja mahdollisuus harrastaa mieleisiä asioita vapaa-ajalla. Tutkimuksissa on kuitenkin havaittavissa pieni joukko nuoria, jotka voivat pahoin jo nuorella iällä. [Nuorisobarometrin 2020](#) mukaan velkaneuvontaa, apua rahapeliongelmiin tai päihdepalveluja ei ole saatavilla riittävästi.

Ongelmia kohdataan myös esimerkiksi hoidon ja palvelujen jatkuvuudessa, ja osa nuorista kokee palveluissa epäkunnioittavaa kohtelua ja syrjintää. Hoitoon pääsy voi olla hidasta ja kokemus mahdollisuudesta osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon heikko.

Usein hyvinvoinnin vajeet kasautuvat. Vajeet syntyvät esimerkiksi nuoren ja vanhempien kohtaamisen puuttumisesta ja kommunikaatio-ongelmista, huolenpidon puuttumisesta, yksinäisyydestä, koulukiusaamisesta, heikosta lukutaidosta, harrastusten puutteesta ja pitkittyvistä taloudellisista vaikeuksista kotona. Yhteiskunnallisesti erityisen huolestuttavaa on hyvinvoinnin vajeiden periytyvyys. Varhaiskasvatus, koulutus- ja terveydenhuoltojärjestelmä eivät nosta erilaisista taustoista tulevia lapsia ja nuoria samalle lähtöviivalle aikaisempaan tapaan.

Mielenterveyshäiriöt ovat yleisiä ja monet mielenterveyshäiriöt ilmaantuvat ensi kertaa nuoruudessa. Eri tutkimusten mukaan noin 20–25 % nuorista kärsii jostain mielenterveyden häiriöstä. Mielenterveyden häiriöt ovat koululaisten ja nuorten aikuisten tavallisimpia terveysongelmia. Myös päihteiden ongelmakäyttöä kasaantuu erityisesti nuorille, joilla on mielenterveyden häiriöitä ja jaksamisen haasteita. Kaikkiaan nuorten alkoholinkäyttö on vähentynyt 2000-luvulla. Alkoholien käyttötottumukset vaihtelevat koulualoittain, sillä täysin raittiita on huomattavasti vähemmän ammatillisessa koulutuksessa kuin lukiokoulutuksessa.

Psykkisten oireiden lisääntyminen kyselytutkimuksissa ei välttämättä tarkoita sitä, että suomalaiset nuoret voisivat merkittävästi aikaisempaa huonommin. Kyse voi olla myös mielenterveyden haasteisiin liittyvän keskustelukulttuurin muuttumisesta ja nuorten mielenterveystietoisuuden kasvamisesta. Mielenterveyden haasteiden vakavuutta se ei vähennä. Mielenterveyden ja elämänhallinnan tukeminen tukee myös nuoren opiskelukykyä ja tulevaisuuden työkykyä.

Elämäntapojen ja -rytmien muutokset ovat tuoneet mukanaan myös uusia elintasosairauksia. Kouluterveyskyselyn 2019 mukaan 25,2 % ammattikoululaisista ja 15,9 % lukiolaisista on ylipainoisia. Nuoret viettävät liikaa aikaa istuen.

Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimuksen mukaan opiskelijat istuvat päivittäin jopa 9-10 tuntia. Pitkittynyt istuminen aiheuttaa terveysongelmia myös liikuntasuositukset täyttävällä nuorella, sillä istuminen kuormittaa kehon tukirakenteita yksipuolisesti ja aiheuttaa sairauksien vaaratekijöitä. Lisäksi istumisen tauottaminen ja liikunnan lisääminen tukevat oppimista ja opiskelukykyä.

Nykyinen kuntapohjainen sosiaali- ja terveystalvvelujärjestelmä ei takaa kaikille kansalaisille yhdenvertaisia palveluja. Ongelmia on varsinkin perusterveydenhuollon saatavuudessa ja varhaisessa puuttumisessa. Väestön ikääntyessä ongelmat kärjistyvät ja kustannusten hallinta vaikeutuu entisestään.

Suomalainen väestö ikääntyy ja samalla työikäisten määrä vähenee, kun työmarkkinoille astuvat ikäluokat ovat entistä pienempiä. Jotta Suomi kykenee vastaamaan muuttuvan väestörakenteen ja heikentyvän huoltosuhteen luomiin haasteisiin, on varmistettava, että riittävän suuri osa kansalaisista kykenee osallistumaan työelämään. Nuorten työ- ja opiskelukykyä on tuettava nykyistä paremmin, jotta taataan, että mahdollisimman moni pysyy työelämässä mahdollisimman pitkään.

Suomessa nuoret muuttavat asumaan itsenäisesti aiemmin kuin muualla Euroopassa. Vuonna 2015 lapsuuden kodissaan asui 21-vuotiaiden ikäluokasta enää vajaa kolmannes (30 %). Asunnottomuus on ollut Suomessa laskussa vuosien ajan. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA:n arvion mukaan Suomessa oli vuoden 2018 lopussa asunnottomia alle 25-vuotiaita henkilöitä 1001 henkeä. Asunnottomuus on laskenut yleisesti, mutta nuorten asunnottomuus ei samassa tahdissa. Asunnottomuus keskittyy erityisesti pääkaupunkiseudulle.

Allianssin tavoitteet:

Tärkeää erityisesti 2021-22:

1. **Terapiatakuu otetaan käyttöön koko maassa.** Nuorille räätälöityjä päihde- ja mielenterveyspalveluja vahvistetaan, mielenterveyspalvelut riittävät.

Mielenterveysperustaisia työkyvyttömyyseläkkeitä saavien nuorten määrä vähenee.

2. Terveydenhuoltolakia muutetaan niin, että **kouluterveydenhuollossa voidaan ennaltaehkäisyn lisäksi myös hoitaa nuorten mielenterveysongelmia.**
3. **Kaikille alle 25-vuotiaille tarjotaan maksuton ehkäisy.**
4. **EU:n työturvallisuusnormeja laajennetaan fyysisestä turvallisuudesta yhä enemmän myös sosiaaliseen ja psyykkiseen turvallisuuteen.** Eurooppalaisessa terveystategiassa korostetaan ennaltaehkäisyn merkitystä ja nuorten mielenterveyttä.

Tärkeää nyt ja tulevaisuudessa:

5. Hyvinvointialueet huomioivat palvelustrategioissaan erikseen nuorten palvelujen kokonaisuuden ja nuorten palvelujen yhteensovittamisen kuntien kanssa.
6. Sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistuksen lähtökohtana on väestön terveyserojen kaventaminen ja palvelujen saatavuuden ja laadun turvaaminen. Nuorten tarvitsemia palveluja tarkastellaan yhtenä kokonaisuutena. Sote-uudistuksen lapsiin ja nuoriin kohdistuvia vaikutuksia arvioidaan valmistelun ja toteutuksen ajan.
7. Lapsille, nuorille ja heidän perheilleen taataan hyvälaatuiset ja kohtuuhintaiset sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalvelut lähipalveluperiaatteella.
8. Nuorten tarvitsemia tukipalveluita tarjotaan yhden luukun periaatteella. Apua hakeva nuori saa aina apua. Nuorille suunnattuja palveluja ja tietoa niistä on tarjolla myös kanavissa, joita nuoret muutenkin käyttävät, jotta palvelujen käyttöön ja niihin hakeutumiseen on mahdollisimman matala kynnys.
9. Sosiaali- ja terveysalueiden sekä YTHS:n terveydenhuolto opiskelijoille on laadukasta. Hyvinvointialueet tekevät aktiivista yhteistyötä keskenään ja opiskelijoille turvataan sujuvat palvelupolut. Opiskelijoille taataan lisäksi riittävät opiskelun tukipalvelut.
10. Koulujen, oppilaitosten ja päiväkotien ryhmäkoot ovat kohtuullisia. Lapsille ja nuorille tarjotaan riittävää tukea oppimisen vaikeuksiin.
11. Jokaisella nuorella on paikka, jota kutsua kodiksi. Erityisesti kasvukeskukset huolehtivat riittävästä tonttitarjonnasta, jotta on mahdollista rakentaa riittävästi

pienituloisille nuorille vuokra-asumiseen sopivia asuntoja ja nuorisoasuntoja.

8. Ympäristö: Ympäristöpolitiikkaa tehdään tulevien sukupolvien ehdoilla

Teemat: *kestävä kehitys, ilmastonmuutos, ilmastoliike, luonnon monimuotoisuus, ympäristökasvatus, luontosuhde, vihreän kehityksen ohjelma*

Kestävän kehityksen tavoitteet 7: *Varmistaa edullinen, luotettava, kestävä ja uudenaikainen energia kaikille; 11: Taata turvalliset ja kestävät kaupungit sekä asuinyhdyskunnat; 12: Varmistaa kulutus- ja tuotantotapojen kestävyys; 13: Toimia kiireellisesti ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia vastaan; 14: Säilyttää meret ja merten tarjoamat luonnonvarat sekä edistää niiden kestävää käyttöä ja 15: Suojella maaekosysteemejä, palauttaa niitä ennalleen ja edistää niiden kestävää käyttöä; edistää metsien kestävää käyttöä; taistella aavikoitumista vastaan; pysäyttää maaperän köyhtyminen ja luonnon monimuotoisuuden häviäminen*

Maapallon kantokyvyn säilyttämisessä on kysymys sukupolvien välisestä oikeudenmukaisuudesta. Luonnonvaroja ylikuluttavan toiminnan päivitys on umpeutunut ja maailmaa on rakennettava kestävällä tavalla. Ympäristöpäätökset ovat jääneet usein talouden varjoon. Taloutta pitää rakentaa ekologisen jälleenrakennuksen periaatteella niin vakaina kuin epävarmoinakin aikoina.

Ilmastonmuutos on suomalaisnuorten suurin huolenaihe, mutta vain vajaa kolmannes nuorista kokee, että heidän äänensä kuuluu riittävästi ilmastokeskustelussa. Päätöksiä ei pidä tehdä kuulematta niitä sukupolvia, joita ilmastonmuutos ja sen vaikutukset eniten koskettavat.

Tulevilla sukupolvilla on oikeus nähdä eläviä koralleja ja arktinen alue jääpeitteessä. Nykyiset ilmastotoimet Suomessa tai globaalisti eivät riitä siihen, että ilmaston lämpeneminen pystytään pysäyttämään 1,5 asteeseen. Tarvitsemme suurempaa

kunnianhimoa ja koko yhteiskunnan tahtotilaa muutokseen. Voimme onnistua, jos globaalit päästöt käännetään heti laskuun, hiilinieluja kasvatetaan voimakkaasti.

Ilmastonmuutoksen uhat ovat vakavimmat kehittyvissä maissa, joissa nuorten osuus väestöstä on suurin. Uhat ovat moninkertaisia niille nuorille, jotka ovat jo valmiiksi heikommassa asemassa, kuten vähemmistöihin tai alkuperäiskansoihin kuuluville nuorille. Sään ääri-ilmiöt uhkaavat nuorten oikeutta työhön, toimeentuloon ja yhteiskuntarauhaan jo nyt.

Ilmastonmuutoksen torjunta edellyttää sekä yksilöiden omaa toimintaa, että vahvoja politiikkatoimia. Nuoret ovat vanhempia ikäluokkia valmiimpia toimimaan ympäristön puolesta. Ilmastoahdistus kääntyy toiminnaksi, kun nuorilla on mahdollisuus vaikuttaa ja heidän ääntään kuullaan ympäristöön liittyvässä päätöksenteossa. Nuoret tarvitsevat ilmastotunteiden käsittelyyn tukea. Nuorissa on voimavara ja mahdollisuus vastata ratkaisukeskeisesti ilmastonmuutoksen haasteisiin.

Luonnon monimuotoisuus ja elonkirjo ovat puolustamisen arvoisia. Suomen eliölajeista 11,9 prosenttia on uhanalaisia. Luonnon köyhtyminen on vakava ongelma, joka uhkaa kiihtyä. Nuorten luontosuhteelle on tärkeää, kuinka monipuolista luontoa ja rikasta lajisto säilytämme retkeilyalueilla ja taajamissa. Nuorilla on oikeus puhtaaseen luontoon ja retkeilyyn kotikunnan luonnonsuojelualueilla.

Allianssin tavoitteet:

Tärkeää erityisesti 2021-22:

1. **Suomen ilmastolaki uudistetaan maailman vahvimaksi** ja kunnianhimoisimmaksi, tavoitteena saavuttaa hiilineutraalius vuoteen 2035 mennessä ja hiilinegatiivisuus nopeasti sen jälkeen, mahdollistaen reilun siirtymän kestäväan hyvinvointiyhteiskuntaan sekä luonnon monimuotoisuuden suojelun. Päästötavoitteiden saavuttamiseksi laaditaan uskottava tiekartta, joka sisältää toimenpiteet fossiilisten tukien vähentämiselle, aikataulun turpeen energiakäytöstä luopumiselle, suunnitelman hiilinielujen kasvattamiselle ja

uusiutuvan energiantuotannon lisäämiselle sekä periaatteet kestäväälle metsien käytölle ja valtion vastuulliselle omistajuudelle. Suomi ottaa ilmastolaissa vastuun myös ulkoistetuista päästöistään. Ilmastopäätöksiä tehdään kaikilla tasoilla muun muassa suosimalla kasvisruokaa julkisissa hankinnoissa.

2. **Uusi ilmastolaki turvaa nuorten osallistumisen ilmastopoliittiseen päätöksentekoon.** Nuorten osallisuutta on lisätään ja tuetaan. Nuoria kuullaan ilmastopäätöksenteon suunnittelu- ja toteutusvaiheissa. Ilmastotavoitteiden saavuttamisesta raportoidaan nuoria kiinnostavalla tavalla. Valtioneuvosto asettaa nuorista koostuvan ja riippumattoman nuorten elimen ilmastopoliittikan suunnittelun ja sitä koskevan päätöksenteon tueksi. Lakiin kirjataan nuorten elimelle kuulemisvelvollisuus ja kommentointioikeus.

Tärkeää nyt ja tulevaisuudessa:

3. Nuoret osallistuvat aktiivisesti ja näkyvästi keskusteluun ja päätöksentekoon ilmasto- ja biodiversiteettitoimista. Päätäjät ottavat nuorten ilmastoahdistuksen vakavasti, toimivat sen ratkaisemiseksi ja tukevat nuoria tarjoamalla osallistumismahdollisuuksia ja resursseja ilmastotyöhön.
4. Talouspolitiikkaa ohjaa ekologisen jälleenrakennuksen ajatus. Suomea uudistetaan vähähiiliseksi ja puhtaisiin ratkaisuihin panostetaan yhä enemmän. Periaatteena on oikeudenmukaisuus alueiden ja sukupolvien välillä: työ, liikkuminen ja toimeentulo eivät vähene ilmastotoimien vuoksi vaan muuttuvat kestävässä taloudessa muotoaan.
5. EU ottaa selvän roolin luonnon monimuotoisuuden turvaajana. EU kirittää ilmastoneuvotteluja ja kilpailee ilmastojohtajuudesta USA:n kanssa. EU:n ilmastolain tavoitteita toteutetaan kunnianhimoisesti ja etupainotteisesti, sekä niitä kiristetään tarvittaessa. EU:n vihreän kehityksen ohjelmalla uudistetaan aidosti yhteiskuntia.
6. Jokaiselle lapselle ja nuorelle kehittyy henkilökohtainen luontosuhde. Nuorilla on lähellä luontoa, retkeilypaikkoja ja luonnonsuojelualueita. Mahdollistetaan kaupunkiluonnolla luonnonläheisyys myös kaupunkien keskustoissa ja keskustaajamissa.

7. Vähähiiliseen liikkumiseen satsataan nuorten joukkoliikennealennuksilla ja uusilla raideyhteyksillä. Koko Euroopassa otetaan käyttöön lentovero ja uusia nopeita raideyhteyksiä rakennetaan pian, jotta nuoret voivat matkustaa kätevästi kaikkialla kotimaanosassaan kestävästi.
8. Kestävä kehitys ja ilmastokasvatus ovat läpileikkaavia teemoja kaikessa koulutuksessa.
9. Nuorilla on mahdollisuus käsitellä ilmastotunteita aiheeseen perehtyneiden asiantuntijoiden kanssa oppilaitoksissa ja kunnissa.